

o njihovu djelovanju na okolinu u kojoj žive i o djelovanju okoline na njih'. Riječ *ekologija* nastala je pak od sastavnica grčkoga podrijetla *eko-* i *logos*. Riječ *ekologija* prvi je upotrijebio njemački zoolog Ernst Haeckel koji je pod pojmom ekologije smatrao „odnos živih organizama prema njihovu organskom i neorganskom okolišu.“

Sastavnica *eko-* nije samostalna, pa se ne može pisati ni kao samostalna riječ ni sa spojnicom. Takva nesamostalna sastavnica naziva se vezana leksička osnova (ili po nekim autorima vezani leksički morfem). Vezane su leksičke osnove uglavnom klasičnoga, grčkoga i latinskoga, podrijetla. Vezane se leksičke osnove dijele na prefiksoide i sufiksoide. Prefiksoidi se dodaju ispred osnove riječi, a sufiksoidi iza osnove riječi. Prefiksoidi se razlikuju od prefiksa, a sufiksoidi od sufiksa jer imaju i leksičko značenje. Dakle, prefiksoide određujemo kao punoznačne vezane osnove koje se pri tvorbi dodaju ispred osnove ili riječi i tvore novu tvorenicu, a sufiksoide kao punoznačne vezane osnove koje se pri tvorbi dodaju iza

osnove i tvore novu tvorenicu. Pod vezanom osnovom podrazumijevamo osnovu od koje dodavanjem samo gramatičkih morfema ne možemo dobiti samostalnu riječ.

Posljednjih desetljeća dolazi do širenja tvorbe s pomoću prefiksoida u mnogim jezicima, ponajprije u nazivlju, ali prefiksoidi sve više prodiru i u opći rječnik. Prefiksoidi uglavnom završavaju samoglasnikom *o*, npr. *agro-*, *aero-*, *avio-*, *auto-*, *bio-*, *euro-*, *fito-*, *foto-*, *socio-*, *zoo-*, a rijetko i kojim drugim, npr. *e* u *tele-*. Postoje i domaći prefiksoidi, npr. *polu-*, *protu-*, *nazovi-*, *nadri-*, *vele-*, ali su oni mnogo rjeđi od prefiksoida stranoga podrijetla.

Dakle, u riječi *ekoškola* sastavnica *eko-* vezani je leksički morfem, prefiksoid nastao pokraćivanjem pridjeva *ekološki* kao što je i npr. prefiksoid *leuko-* nastao pokraćivanjem pridjeva *leukocitni*. Prefiksoidi se pišu zajedno s osnovom kojoj se predmeću, pa treba pisati *ekoškola*.

Milica Mihaljević

OSVRTI

ZBRAJANJE KRUŠAKA I JABUKA

 zvan Hrvatske u odvojenim institucijama Europske Unije sve češće susrećemo tekstove (projekte, programe) koji su sastavljeni od mješavine različitih počela srpskoga, hrvatskoga ili bošnjačkoga jezika. Navest ćemo jedan primjeran ulomak koji karakterizira tu jezičnu mješavinu:

„U prvoj fazi (započetoj 2007. i okončanoj Prvim simpozij(um)om 9. i 10. oktobra/listopada 2008. u Gracu/Grazu), analizirali smo temu Ivo Andrić: Grac – Austri-

ja – Evropa i rezultate objavili u zborniku (286 str.). Jedna od aktivnosti u okviru ove faze odnosila se na obilježavanje/obeležavanje Andrićevog m(j)esta boravka u Gracu/Grazu: (1) postavljanje pišćeve biste ispred zgrade Instituta za slavistiku Univerziteta u Gracu i (2) otkrivanje spomen-ploče na kući (Merangasse 24) u kojoj je Ivo Andrić stanovao 1923. i 1924. tokom (a) rada u Generalnom konzulatu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, (b) doktorskog studija, koji je završio 1924. odbranom disertacije RAZVOJ DUHOVNOG ŽIVOTA U BOSNI POD UTICAJEM TURSKE VLADAVINE... Svaku fazu pra-

tila je izrada odgovarajućeg elektronskog/elektroničkog korpusa. Sad(a) se nalazimo na početku pete faze, u kojoj je predmet istraživanja samo jedan Andrićev tekst – NA DRINI ĆUPRIJA (objavljen 1945. godine). Ova istraživačka faza biće / bit će završena Petim simpozij(um)om, koji će se održati 4. 5. i 6. oktobra/listopada 2012. godine i na kome ćemo obilježiti/obeležiti 120 godina od rođenja I. Andrića. S tim u vezi zamolio bih Vas da do 15. januara/siječnja 2012. godine unesete u Gralis-Prijavu/Prijavnicu – u rubriku Vašu istraživačku temu i kraći rezime (5–8 rečenica)... Postoje dva ravnopravna načina učešća na Simpozij(um)u: direktno i indirektno. Direktno dolazi u obliku izlaganja u samome m(j)estu održavanja skupa, a indirektno putem interneta (Skype). Dakle, svi oni koji ne budu u mogućnosti da doputuju na skup mogu da u realnom vremenu (on-line) izlože rezultate svoje analize, učestvuju/sudjeluju u diskusiji i prate simpozij(um). Radni jezici su svi slovenski/slavenski jezici, n(j)emački i engleski. ...“.

Navodeći niz međujezičnih istoznačnica i inačica, sastavljač(i) vjerojatno žele istaknuti ravnopravnost jezika bivše Jugoslavije: *simpozijum/simpozij, oktobar/listopad, Grac/Graz, elektronski/elektronički, biće/bit će, januar/siječanj, prijava/prijavnica, učestvovati/sudjelovati, slovenski/slavenski* i sl. No ostvaraj ove tobožnje ravnopravnosti, barem kada je riječ o hrvatskom jeziku, nije ni stvaran ni potpun. Kada bismo bili dosljedni u ravnopravnosti jezika, onda bi valjalo dodati tekstu i druge hrvatske isto-vrijednice: *tokom/tijekom, odbrana/obrana, izrada/izradba, istorijski/povijesni, historijski, istorija/povijest, historija, jezički/jezični, prevod/prijevod, pozorišni/kazališni, učešće/sudjelovanje* i sl. Po svojoj prilici riječ je o pokušaju stvaranja ili sastavljanja srpskoga teksta s mješavinom hrvatskih počela ili tzv. zajedničkoga (lingua communis) umjetnoga bošnjačko-hrvatsko-srpskoga jezika.

Čini se da je netko ovdje dobrono zbrojio kruške i jabuke jer nitko nigdje ne stvara npr. slične tekstove na bjelorusko-rusko-ukrajinskom, češko-slovačkom, dansko-norveškom jeziku ili čak na inačicama njemačkoga ili engleskoga. Nitko ne miješa norme, stvarajući jezični nadomjestak koji ne pripada ni jednomu jeziku. To je igranje demokracije i ništa više. Opet nam predlažu tekstove u vidu različitih znanstvenih projekata, programa... koji zastupaju interese serbokroatistike. To nije prvi slučaj da netko stvara slične apstraktne tekstove koje ne pripadaju ni bošnjačkomu, ni crnogorskomu, ni hrvatskomu, niti srpskomu jeziku. Iznova nas netko želi povratiti k inačicama kao da poštuje tzv. ravnopravnost koje nikada nije ni bilo, pa i nije mogla biti u vrijeme ondanje komunističke vlasti. Iznova nas žele povratiti na služenje jednim „zajedničkim“ ili „svima razumljivim nadjezikom“ koji se krije gdjekada pod nagrdnom kraticom b/h/s, po uzoru vjerojatno na Međunarodni sud u Haagu. Britanski sabornik u Europskom parlamentu Charles Tannoch jednom je prigodom rekao: „Malo sam iznenađen najavom hrvatskog jezika kao službenog. Ne mislite nas valjda obremenjivati troškovima prevođenja na hrvatski, bosanski, crnogorski i srpski? Stanovnici Zapadnoga Balkana moraju se dogovoriti o jednom jeziku koji svi razumiju“ (portal Index, 21. 3. 2007.) Ta izjava slična Titovoj poštapalici: „Drugovi, nije važno kako govorimo, važno je da se razumijemo“.

Čini se da je na djelu iznova, kao nekoć u Beču (1850.), projekt pokušaja stvaranja jednoga te jedinstvenoga bastardnoga bošnjačko-hrvatsko-srpskoga nadjezika. Moguće „esperanto“ nekoga i zadovoljava u Europskoj Uniji, ali nikako Hrvate u domovini i iseljeništvu i njihove prijatelje diljem svijeta. Hrvatska kao bilo koja druga zemlja ima svoju osebujnu, bogatu etnolingvokulturnu

baštinu. Odvojeni inozemni slavisti i parlamentarci u Europi kadšto zaboravljaju da je hrvatskim Ustavom, u njegovu 12. članku, jasno i nedvojbeno određeno da je u RH u službenoj uporabi hrvatski jezik i latinično pismo. Valja imati na umu da ljudi vole čitati tekstove na svojem materinskom jeziku, a ne na smjesi različitih premda i sličnih jezika. Treba na koncu konca poštovati izbor, čast i

dostojanstvo bilo kojega naroda, njegov etnolingvokulturni identitet i ustav. Možemo se s tim slagati ili ne slagati, no svatko ima pravo na svoj vlastiti jezik i jezičnu normu koju moramo cijeniti pri planiranju, sastavljanju ili prevodenju bilo kojega teksta.

Artur Bagdasarov

JEZIČNI SAVJETI

Lana Hudeček, Milica Mihaljević, Luka Vukojević, 2. prošireno izdanje, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2011., 152 str.

Rijetki su oni kojima katkad ne treba jezični savjet, bez obzira na to je li riječ o osobama koje se na bilo koji način bave jezikom, o tvrtkama ili pak o građanima koji jednostavno žele naučiti kako što pravilno reći ili napisati. Jezičnih dvojbi ne nedostaje i raznovrsne su te je savjetodavni priručnik i više nego dobrodošao u nastojanju da se one riješe odnosno smanje. A u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje upravo je davanje jezičnih savjeta jedna od važnijih zadaća.

Jezični savjeti podijeljeni su u tri dijela. Prvi se sastoji od složenijih savjeta, drugi obuhvaća savjete pod nazivom Forenzička lingvistika (savjeti povezani s kakvim pravnim sporom), a Jednostavniji savjeti čine treći dio.

Najviše je pozornosti, što je i razumljivo, posvećeno složenijim savjetima kojih je ukupno 44, a odnose se na nazive, složenija sintaktička i tvorbena pitanja i složenije leksičke nedoumice. Neki savjeti zahtijevaju opširnija objašnjenja, primjerice pitanje je li

jetra imenica ženskoga ili srednjega roda (str. 34. – 38.), pitanje je li bolje upotrebljavati naziv *onečišćenje* ili *zagađenje* (str. 56. – 59.), kaže li se *pisan* ili *pismen*, *pisano* ili *pismeno* (str. 63. – 67.) ili su pak sporni ženski mocijski parnjaci, odnosno je li *žena: ravnatelj* ili *ravnateljica* (str. 94. – 98.). Pronalazak je rješenja često otežan činjenicom što u našim priručnicima, rječnicima i savjetnicima nema uvijek suglasja u odgovoru na pitanja.